

CAP. II.

Întemeierea Mitropoliei Terii-Românești.

Patriarhia de Constantinopol pierduse, în cele d'întăiu timpuri de existență energică a Împărăției bulgărești nouă, orice gând de a se amesteca în părțile de sus ale Peninsulei Balcanice, unde, de alminterea, nu-i făcuseră loc nici

¹ Hurmuzaki, I, pp. 429-30.

Cesarii bizantini ai celor d'intăiu recuceriri. După Ohrida lui Vasile Bulgaroctonul, păstrată în rosturile ei bulgărești mai vechi în ceia ce privește atárnarea de dansa a părților dunărene, locuite de Români, venise la stăpânire duhovnicească în aceste regiuni Târnova Asăneștilor. Aceasta avu putere, atâta vreme cât se țină și puterea Statului bulgăresc unic, într'un timp când cu dependența ierarhică bisericească se uniă, dela sine, și o situație de atárnare politică.

După moartea lui Ioan Asan, cel mai mare, desăvârșit și netăgăduit împărat bulgăresc al Peninsulei, Bulgaria împărătească slăbește însă, și, în același timp, începe a se sfărâma, după necesitățile geografice, într'o adevărată Bulgaria centrală, în jurul centrului firesc din Târnova, într'o Bulgaria de către Sârbi, care se apără prin cetatea Vidinului, și între o Bulgaria răsăriteană, a Mării, care cuprindea Varna, Kalliakra, ce ajunse o reședință de Țar separatist, precum și toată Dobrogea mai restrânsă pe care azi o stăpânește Statul român. În această Bulgaria maritimă, încă dela sfârșitul veacului al XIII-lea găsim pe un stăpânitor cu numele de Mircea, care e în bune legături cu Bizanțul înviat, al Paleologilor, restauratorii de ortodoxie, pe cari el se și sprijină în rivalitatea lui cu Târnovenii. Fiul lui Mircea, Ioan, avu cinstea de a se încuscri cu împărății constantinopolitani, într'o vreme, când, de altfel, și Țarul din Târnova ținea pe o nepoată a Paleologului domnitor și numia pe fiul născut din această căsătorie cu numele măritului *Basileus*, Mihail.

E sigur că, în aceste împrejurări, Mircea, fiul și ginerele său, stăpânitorii termului Mării Negre până la gurile Dunării, stătură în legătură de supunere și cu Biserica patriarhală grecească, adusă înapoi la Constantinopol. În Varna, erau, și mai de mult, episcopi cu vechiu titlu metropolitan; pentru Ținutul care se chemase în anticitate «Scitia Mică», li se dădu un episcop sufragant, care fû așezat la Vicina, o stație de corăbii și loc de schimb cu barbarii dela Nord, cari aduceau grâne și piei

înaintea negustorilor greci și italieni veniți pe Dunăre. Vicina jucă pe atunci rolul pe care mai târziu îl jucă portul Chilieii, care fû genovez întâiu, apoi muntean, moldovelesc și în sfârșit ajunse în mâna Turcilor, cari-i mântuiră, prin negligență, însemnătatea. Astăzi nu mai e nicio urmă din Vicina, pomenită și în veacul al IX-lea ca Ditzina¹, al cărui nume n'are nimic a face cu Măcinul, corect: Mecinul de astăzi, și care, după mărturia neîndoielnică a portulanilor, a hărților de plutare pe care le întrebuintau negustorii apuseni, din Italia și Catalonia, eră așezată, nu în fața Brăilei, ca Mecinul, ci pe la unghiul de îndoire al Dunării către Răsărit, pe un braț numit: râul Vicina, între Isacea și Tulcea, și mai curând, dată fiind existența acestui braț, supt zidurile ei, în poziția splendidă, supt toate raporturile, pe care o ocupă astăzi acest din urmă oraș². Ea fû luată de Turci la 1387-8, și dispărû astfel din istorie³.

Episcopii de Vicina se păstrează în toată întâia jumătate a veacului al XIV-lea. Unul din ei, Luca, mijloc trecerea unui mare număr de «Alani», adecă Români, în peninsula balcanică⁴. Astfel ei aveau la aceste vaduri ale Dunării-dejos și o oarecare însemnătate politică. Supt îngrijirea lor trebuie să fi stat și castelele pe care, prin vre-o danie a lui Mircea Bulgarul sau a familiei sale, le aveă Patriarhia constantinopolitană în aceste părți, între altele Chilia, care nu se ridicase la o însemnătate comercială⁵. De alminterea, Patriarhia era așa de bine împărțită în aceste regiuni, prin astfel de danii, în care interesul politic aveă mai multă parte decât evlavia, încât Silistra însăși, și chiar reședința din Kalliakra a Țarilor, sânt pomenite între posesiunile patriarhale⁶.

¹ *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 24. Tot așa în știrile rusești despre «Bărădnicii» cari fac viteji la Dunăre; *Geschichte des rum. Volkes*, I, p. 184.

² *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 47 și nota 5.

³ *Ibid.*, p. 63; cf. *Geschichte des osm. Reiches*, I, p. 259-260.

⁴ Pachymeres, II, p. 268 și urm.

⁵ Miklosich și Müller, *Acta Patriarchatus constantinopolitani*, I, p. 95.

⁶ *Ibid.*

Pe la 1350 stăpâniă asupra Bulgariei întregi Țarul Alexandru, cel de-al doilea din noua dinastie vidineană, o rudă și un prieten al Domnilor Țerii-Românești. Părțile dobrogene, de la Kalliakra până la Chilia, nu se desfăcuseră încă de suut ascultarea lui, pentru a formă din nou un Stat deosebit, al lui Dobrotici¹, care deocamdată se multămiă și cu mai puțin². Tatarii, cari stăpâniseră, multă vreme, malul stâng al Dunării, lângă revărsarea ei, avându-și drept gători și vameșii în Cetatea-Albă dela limanul Nistrului, erau în decădere răpede, și nu se găsisc încă o putere nouă care să-i moștenească. E îndoielnic dacă în asemenea împrejurări un episcop de Vicina putea să-și mai îndeplinească îndatoririle păstorești în acest colț de sălbăticie veșnic neliniștită. Va fi rezidat pe aiurea, ca un simplu *in partibus*, episcop cu titlu, dar fără reședință, și el va fi primit cu cea mai mare bucurie rugămîntea celui de-al doilea Domn al Țerii-Românești, Alexandru-Vodă, de a veni să se așeze la el, în Seaunul de Domnie al Argeșului.

Basarab, tatăl lui Alexandru, se luptase cu Ungurii și-î biruise; fiul biruitorului urmă politica de dușmănie față de regele vecin până la 1343, cînd merse în Ardeal și făcù înclinare noului stăpân al Ungariei, lui Ludovic. Totuși pribezi din Țara-Românească erau adăpostii în regat, și pacea n'avea nicio siguranță: dacă la 1355 Alexandru e numit de Ludovic: «Voevodul nostru transalpin», la 1359 nu i se mai dă acest titlu, cea ce înseamnă că relațiile se stricaseră iarăși³.

A stă în dușmănie cu regele Ungariei însemnă însă a înlătură orice legătură cu Biserica lui catolică. Dar Basarab primise la 1327 din partea Papei, care se gândiă iarăși, în adăpostul său francez din Avignon, la cruciata călugărilor ca și la cruciata cavalerilor, împotriva shismaticilor ca și

¹ De aici și numele de Dobrogea, dat de Turci: «țara lui Dobrotici».

² *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 51 și urm.

³ *Gesch. des rum. Volkes*, I, p. 262.

împotriva păgânilor, îndemnul de a sprijini legea latină, sințura mântuitoare de suflet¹. Și Bulgaria eră cuprinsă în programul de acțiune convertitoare al catolicismului². La 1345 Alexandru-Vodă, împreună cu mai mulți Voevozi ale căror reședințe nu se pot hotări cu siguranță, erau priviți ca întorși dela schisma pierzătoare și câștigați pentru confesia romană, cel puțin după mărturisirea unor călugări franciscani cari fuseseră pe la ei și li luaseră declarații ce se lămuresc foarte bine prin nevoile politice ale Terii-Românești în acel moment³. În sensul catolic, Alexandru avea, de altfel, o îndemnătoare statornică în a doua Doamnă a lui, Clara, care urmasa unei ortodoxe, probabil unei Bosniace, care a dat frului ei numele sârbesc de Vlaicu⁴.

Acuma însă, prin 1359, Alexandru nu mai făcea politică ungurească. În Bizanț, ajunsesse din nou la putere Împăratul Ioan al V-lea, după ce mântuise îndelungata lui luptă împotriva usurpatorului Ioan al VI-lea Cantacuzino (1354). În lupta cu Palamas, ortodoxia se lămurise; varlaamismul, sprijinit de Biserica Romei, care admitea multe pentru triumful dogmei și al ierarhiei, căzuse zdrobit; nevoia unor veșnice negocieri cu Papa, căsunată de greutățile politice, se isprăvisse odată cu înlăturarea definitivă a lui Cantacuzino; în Nicei, Chifor Gregoras, bizantinismul religios găsisse un teoretician și un polemist. Un spirit nou părea că pătrunde în vechea clădire amenințată a Patriarhiei. Târnova nu avea încă pe ultimul și marele ei cărturar; Ohrida, necontentit despoiată, păstră autoritate numai în părțile macedonene, sfâșiate între mai mulți dinăști sârbi, de tot slabi; Biserica sârbească din Ipeç, a noilor Țari și regi, ridicată abia la demitatea patriarhală, pierduse aproape totul prin moartea, la 1355, a întemeietorului ei, «Împăratul» Ștefan Dușan, «al Roma-

¹ Hurmuzaki, I, pp. 600-1, no. 476; p. 609, no. 483; Zimmermann-Werner, I, pp. 408-9, no. 452; p. 410, no. 454.

² Hurmuzaki, I, pp. 647-8, no. 516.

³ *Ibid.*, pp. 697-8, no. 551.

⁴ *Ibid.*, I², pp. 158-9, n-le 172-3; cf. pp. 268-9, no. 207.

nilor și Grecilor». Legătura cu Bizanțul era astfel impusă lui Alexandru, când el căută să dea o organizație ortodoxă Bisericii sale, precum, de altminterea, această legătură se impuse, în aceiași vreme — deși numai peste câțiva ani — Despotului sârb Uglieșa, pentru că stătea în luptă cu Craiul Vucașin, urmașul lui Dușan, și noului Țar vidinean, după moartea lui Alexandru, Sirașimir, pentru că era îndușmănit cu cellalt fiu al lui Alexandru, Sișman, care stăpâna în Sofia¹.

Astfel episcopul Iachint de Vicina, care stătea acum la Argeș, fu cerut de Alexandru și de boierii săi dela patriarhul de Constantinopol ca Mitropolit al Țării-Românești. El trebuia să rămăie adevă în țară, să îndeplinească aici funcțiile obișnuite ale unui ierarh, creând preoți în adevăr canonici și sfințind biserici în care să se poată face slujba potrivit cu dreptul bisericesc. Dar, ca unul ce fusese ordonat, el nu era să fie pus din nou în Scaun. Nici titlul său din Vicina nu avea de ce să-l piardă: în Țara-Românească el era să fie doar numai un *exarh*, un delegat al Patriarhului, pentru a exercita drepturile episcopale, un *exarh al plainurilor*, care alcătuiau pe atunci stăpânirea de fapt a Voevodului, a «marelui Voevod și Domn», spun scrierile patriarhale, al Țării-Românești, al «Ungrovlahiei» — ca să nu se confunde cu Vlahia balcanică, supusă altor păstori sufletești. Iachint era numit, de hatârul Domnului, care, spun aceleași scrișori, îl ceruse, «nu odată numai, ci și de mai multe ori, prin scrișorile sale», «Mitropolit a toată Ungrovlahia», dar fără specificarea locului de reședință, fără crearea unui nou Scaun metropolitan, unei nouă diocese. Mitropolit de Vicina, poate cu drepturi străvechi asupra teritoriilor ce stăteau acuma supt oblăduirea lui Alexandru, el rămânea cu drepturile sale de până atunci și situația sa anterioară în ierarhia Orientului, dar căpătâ,

¹ *Acta Patr.*, I, pp. 554, 560 și urm.; cf. pp. 577-8.

după stăruința unui nou Domn ortodox, și drepturi metropolitane pe o întindere de pământ, mare, de sigur, dar încă rău definită. O mai pronunțată învoire și o mai deplină orînduială aveau să se facă numai la moartea lui Iachint, cînd Patriarchia făgăduia să sfințească un arhipăstor *anume* pentru țara lui Alexandru, dacă numai acesta și cei cari-i pot fi moștenitori vor da jurămînt scris că nu se vor îndreptă spre alt Scaun patriarhal din Balcani și dacă se vor feri de rătăcirile latine de până atunci¹. Astfel, prin hotărârile Patriarchiei din Maiu 1359 dorința lui Alexandru-Vodă de a face din țara sa un teritoriu ortodox statornicit eră îndeplinită, măcar întru cît îngăduiau canoanele și împrejurările date ale aceluia moment.
